

Total No. of Printed Pages—11

3 SEM TDC MTH G 1

2014

(November)

MATHEMATICS

(General)

Course : 301

**[Group—A : Coordinate Geometry and
Group—B : Analysis—I (Real Analysis)]**

Full Marks : 80

Pass Marks : 32

Time : 3 hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

GROUP—A

(Coordinate Geometry)

SECTION—I

(2-Dimension)

1. (a) $ax^2 + 2hxy + by^2 = 0$ সমীকৰণৰ পৰা xy পদ
অপসাৰণ কৰিবলৈ কি কৰিব লাগে লিখা। 1

Write what should be done to
remove xy term from the equation
 $ax^2 + 2hxy + by^2 = 0$.

(b) মূলবিন্দু (2, 3) বিন্দুলৈ স্থানান্তৰ কৰিলে $\frac{x}{2} + \frac{y}{3} = 2$

সৰলৰেখাৰ ৰূপান্তৰিত সমীকৰণটো লিখা।

2

Write the transformed equation of the straight line $\frac{x}{2} + \frac{y}{3} = 2$ when the origin is transformed to the point (2, 3).

(c) $x^2 + 2\sqrt{3}xy - y^2 = 0$ সমীকৰণৰ পৰা xy পদটো অপসাৰণ কৰিবলৈ অক্ষদ্বয় ঘূৰাব লগীয়া কোণটো নিৰ্দ্ধাৰণ কৰা।

2

Find the angle through which the axes must be turned to remove the xy term from the equation $x^2 + 2\sqrt{3}xy - y^2 = 0$.

2. (a) $6x^2 - 5xy - 6y^2 + 14x + 5y + 4 = 0$ সমীকৰণে নিৰ্দেশ কৰা সৰলৰেখা দুডাল মূলবিন্দুৰ মাজেৰে পাৰহৈ যায়। সঁচা নে মিছা লিখা।

1

Straight lines represented by $6x^2 - 5xy - 6y^2 + 14x + 5y + 4 = 0$ pass through the origin. State true or false.

(b) দেখুওৱা যে $9x^2 + 24xy + 16y^2 = 0$ সমীকৰণে নিৰ্দেশ কৰা সৰলৰেখা দুডাল সমান্তৰাল।

2

Show that straight lines represented by $9x^2 + 24xy + 16y^2 = 0$ are parallel.

- (c) দেখুওৱা যে $x^2 + 6xy + 9y^2 + 4x + 12y = 5$ সমীকৰণে এযোৰ সমান্তৰাল ৰেখা নিৰ্দেশ কৰে। 4

Show that the equation

$$x^2 + 6xy + 9y^2 + 4x + 12y = 5$$

represents a pair of straight lines.

- (d) দেখুওৱা যে $ax^2 + 2hxy + by^2 = 0$ আৰু $lx + my + n = 0$ ৰেখাকেইডালে উৎপন্ন কৰা ত্ৰিভুজৰ কালি হ'ব

$$\frac{n^2 \sqrt{h^2 - ab}}{am^2 - 2hlm + bl^2}$$

5

Show that the area of the triangle formed by the lines $ax^2 + 2hxy + by^2 = 0$ and $lx + my + n = 0$ is

$$\frac{n^2 \sqrt{h^2 - ab}}{am^2 - 2hlm + bl^2}$$

অথবা /Or

- দেখুওৱা যে $x + y + 1 = 0$ আৰু $(x + y)^2 - 3(x - y)^2 = 0$ ৰেখাকেইডালে এটা সমবাহু ত্ৰিভুজ উৎপন্ন কৰে।

Show that the lines $x + y + 1 = 0$ and $(x + y)^2 - 3(x - y)^2 = 0$ form an equilateral triangle.

3. (a) শঙ্কু $ax^2 + 2hxy + by^2 + 2gx + 2fy + c = 0$ ত

ধৰা হ'ল $\Delta = \begin{vmatrix} a & h & g \\ h & b & f \\ g & f & c \end{vmatrix} \neq 0$ আৰু $ab = h^2$.

শঙ্কুটোৰ নাম লিখা।

1

Let $\Delta = \begin{vmatrix} a & h & g \\ h & b & f \\ g & f & c \end{vmatrix} \neq 0$ and $ab = h^2$, for the

conic $ax^2 + 2hxy + by^2 + 2gx + 2fy + c = 0$.

Write the name of the conic.

(b) $y^2 - xy - 2x^2 - 5y + x - 6 = 0$ শঙ্কুৰ $(1, -1)$

বিন্দুত টনা স্পর্শকডালৰ সমীকৰণ নিৰ্ণয় কৰা।

2

Find the equation of the tangent at $(1, -1)$ to the conic $y^2 - xy - 2x^2 - 5y + x - 6 = 0$.

(c) এটা শঙ্কুৰ ব্যাসৰ সংজ্ঞা লিখা।

1

Write the definition of diameter of a conic.

(d) দেখুওৱা যে

$$7x^2 - 48xy - 7y^2 - 20x + 140y + 300 = 0$$

সমীকৰণে এটা পৰাবৃত্ত নিৰ্দেশ কৰে।

3

Show that the equation

$$7x^2 - 48xy - 7y^2 - 20x + 140y + 300 = 0$$

represents a hyperbola.

- (e) দেখুওৱা যে এটা শঙ্কুৰ দুটা সংযুক্তী অৰ্ধ-ব্যাসৰ বৰ্গৰ যোগফল এক ধ্ৰুৱক।

3

Show that the sum of the squares of two conjugate semi-diameters of a conic is constant.

অথবা /Or

$11x^2 - 4xy + 14y^2 - 58x - 44y + 71 = 0$ শঙ্কুৰ প্রকৃতি নিৰ্ণয় কৰা। লগতে ইয়াৰ কেন্দ্ৰ নিৰ্ণয় কৰা।

Determine the nature of the conic $11x^2 - 4xy + 14y^2 - 58x - 44y + 71 = 0$. Also find the centre of the conic.

SECTION—II

(3-Dimension)

4. (a) $x + 2y - 6z - 12 = 0$ সমতলখনে অক্ষকেইডালত কৰা ছেদাংশ নিৰ্ণয় কৰা।

1

Find the intercepts made by the plane $x + 2y - 6z - 12 = 0$ on the axes.

- (b) $x + 2y + 2z - 3 = 0$ সমতলৰ সমীকৰণক অভিলম্বৰূপত প্রকাশ কৰা।

2

Express the equation of the plane $x + 2y + 2z - 3 = 0$ in normal form.

- (c) $(1, 2, -3)$ বিন্দুৰ মাজেৰে পাৰহৈ যোৱা আৰু $(-1, 3, 4), (5, 2, -1)$ বিন্দু সংযোগী ৰেখাৰ অভিলম্ব হোৱা সমতলৰ সমীকৰণ নিৰ্ণয় কৰা।

3

Find the equation to the plane through the point $(1, 2, -3)$ and normal to the straight line joining the points $(-1, 3, 4)$ and $(5, 2, -1)$.

অথবা / Or

$$\frac{x-1}{2} = \frac{y-2}{3} = \frac{z-3}{4} \text{ ৰেখাই } x-2y+3z+4=0$$

সমতলক ছেদ কৰা বিন্দুৰ স্থানাংক নিৰ্ণয় কৰা।

Find the coordinates of the point, where the line $\frac{x-1}{2} = \frac{y-2}{3} = \frac{z-3}{4}$ meets the plane $x-2y+3z+4=0$.

(d) $\frac{x-2}{3} = \frac{y+1}{4} = \frac{z-2}{12}$ ৰেখাই $x-y+z=5$

সমতলৰ লগত কৰা ছেদ বিন্দুৰ পৰা $(-1, -5, -10)$ বিন্দুলৈ দূৰত্ব নিৰ্ণয় কৰা।

4

Find the distance of the point of intersection of the line $\frac{x-2}{3} = \frac{y+1}{4} = \frac{z-2}{12}$ and the plane $x-y+z=5$ from the point $(-1, -5, -10)$.

5. (a) বিষম ৰেখাৰ সংজ্ঞা লিখা।

1

Define skew lines.

(b) $x+2y-3z=0$ আৰু $x+2y-3z-4=0$ সমতল দুখনৰ মাজৰ নিম্নতম দূৰত্ব নিৰ্ণয় কৰা।

2

Find the shortest distance between the planes $x+2y-3z=0$ and $x+2y-3z-4=0$.

(c) $\frac{x-3}{3} = \frac{y-8}{-1} = \frac{z-3}{1}$ আৰু $\frac{x+3}{-3} = \frac{y+7}{2} = \frac{z-6}{4}$

ৰেখা দুডালৰ মাজৰ নিম্নতম দূৰত্ব নিৰ্ণয় কৰা।

5

Find the shortest distance between

the lines $\frac{x-3}{3} = \frac{y-8}{-1} = \frac{z-3}{1}$ and

$\frac{x+3}{-3} = \frac{y+7}{2} = \frac{z-6}{4}$.

GROUP—B

(Analysis—I)

6. (a) যদি $y = \frac{1}{a-x}$ হয়, তেন্তে y_n ৰ মান লিখা।

1

If $y = \frac{1}{a-x}$, then write the value of y_n .

(b) যদি $f(x) = x^3$ হয়, তেন্তে বক্ৰৰ উপস্পৰ্শকৰ দৈৰ্ঘ্য নিৰ্ণয় কৰা।

1

If $f(x) = x^3$, then find the length of subtangent of the curve.

- (c) $s = \log \sec \psi$ বক্রৰ যি কোনো বিন্দু (s, ψ) ত বক্রতা ব্যাসার্ধ নিৰ্ণয় কৰা। 2

Find the radius of curvature at any point (s, ψ) on the curve $s = \log \sec \psi$.

- (d) যদি $y = \sin^2 x \cos^2 x$ হয়, তেন্তে y_n ৰ মান নিৰ্ণয় কৰা। 3

If $y = \sin^2 x \cos^2 x$, then find the value of y_n .

- (e) মান নিৰ্ণয় কৰা : 3

Evaluate :

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\tan x - x}{x - \sin x}$$

অথবা / Or

যদি $y = x^3 \sin x$ হয়, তেন্তে y_n ৰ মান নিৰ্ণয় কৰা।

If $y = x^3 \sin x$, then find the value of y_n .

7. (a) এটা ফলন কেতিয়া এটা বন্ধ অন্তৰাল $[a, b]$ ত অৱকলনীয় হয় লিখা। 1

Write when a function is derivable in a closed interval $[a, b]$.

- (b) লাগ্ৰাঞ্জ উপপাদ্যৰ জ্যামিতিক ব্যাখ্যা লিখা। 2

Write the geometrical interpretation of Lagrange mean value theorem.

(c) প্রমাণ কৰা যে যদি এটা ফলন f অন্তৰ $[a, b]$ ত অনবিচ্ছিন্ন হয় আৰু $f(a) \neq f(b)$, তেন্তে f ফলনে $f(a)$ আৰু $f(b)$ ৰ মাজৰ সকলো মান লাভ কৰে।

4

Prove that if a function f is continuous on $[a, b]$ and $f(a) \neq f(b)$, then it assumes every value between $f(a)$ and $f(b)$.

(d) $f(x) = x^2 - 5x + 6$, ফলনৰ $[2, 3]$ অন্তৰালত ৰোলৰ উপপাদ্যৰ প্ৰয়োগ আলোচনা কৰা।

3

Discuss the applicability of Rolle's theorem to $f(x) = x^2 - 5x + 6$ in $[2, 3]$.

অথবা /Or

e^x ক মেক্লেৰিনৰ উপপাদ্যৰ সহায়ত বিস্তাৰ কৰা, য'ত শেষৰ পদটো হ'ব লাগ্ৰাঞ্জ আকাৰৰ।

Expand e^x by Maclaurin's theorem with Lagrange form of remainder.

8. (a) যদি $f(x, y) = e^{x^2 + xy + y^2}$ হয়, তেন্তে $\frac{\partial f}{\partial x}$ নিৰ্ণয় কৰা।

2

If $f(x, y) = e^{x^2 + xy + y^2}$, then find $\frac{\partial f}{\partial x}$.

(b) যদি $f(x, y) = \sin^{-1} \frac{x^2 + y^2}{x + y}$ হয়, তেঁতে দেখুওঁৰা

$$\text{যে } x \frac{\partial f}{\partial x} + y \frac{\partial f}{\partial y} = \tan f.$$

3

If $f(x, y) = \sin^{-1} \frac{x^2 + y^2}{x + y}$, then show that

$$x \frac{\partial f}{\partial x} + y \frac{\partial f}{\partial y} = \tan f$$

অথবা / Or

যদি $u = \sin^{-1} \frac{x}{y} + \tan^{-1} \frac{y}{x}$ হয়, তেঁতে দেখুওঁৰা যে

$$x \frac{\partial u}{\partial x} + y \frac{\partial u}{\partial y} = 0$$

If $u = \sin^{-1} \frac{x}{y} + \tan^{-1} \frac{y}{x}$, then show that

$$x \frac{\partial u}{\partial x} + y \frac{\partial u}{\partial y} = 0$$

9. (a) $\int_{-a}^a f(x) dx = 0$ হোঁৰাৰ চৰ্ত লিখা।

1

Write the condition when $\int_{-a}^a f(x) dx = 0$.

(b) মান নির্ণয় করা :

5

Evaluate :

$$\int_0^{\pi} x \log \sin x \, dx$$

(c) মান নির্ণয় করা :

4

Evaluate :

$$\int_0^{\frac{\pi}{2}} \cos^6 x \, dx$$

অথবা /Or

$y = \log \left(\frac{e^x - 1}{e^x + 1} \right)$ বক্র 1 ব পরা 2 লৈ দৈর্ঘ্য নির্ণয়

করা ।

Find the length of the curve

$y = \log \left(\frac{e^x - 1}{e^x + 1} \right)$ from 1 to 2.

★★★